

סימן ח

כל החיים יודוך - ענייני הודאה לה'

מצינו בדברי רבותינו האחרונים שהביאו מאמר מחז"ל שכל המודה להקב"ה על נס שנעשה לו, הקב"ה מצילו מצרה. ולא ציינו היכן מקור הדברים בדברי חז"ל, ואחר החיפוש, נמצא לזה ב' מקורות, א' מדברי הזוהר הקדוש (פ' נא). ב' מדברי המדרש (שומר טוב ע' א).

א'. בסידור השל"ה (הגדש"פ דף רנו ד"ה וכל המספר כו' הרי זה משונה, וכן נשל"ה מסכת פסחים מנה שמורה אות קנט - קסא) הביא לשון הזוהר פ' בא (דף מ"ז - דף מא"ע"א): פקודא בתר דא לספר בשבחא דיציאת מצרים, דאיהו חיובא על בר נש לאשתעי בהאי שבחא לעלמין, הכי אוקימנא כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים ובההוא ספור חדי בחדוה, זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חדו מכלא דהאי איהו בר נש דחדי במריה, וקודשא בריך הוא חדי בההוא ספור, ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פמליא דיליה, ואמר לון זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני, כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישאל ושמעו ספורה דשבחא דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמריהון, כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא על כל אינון נסין וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון, כדין אתוסף

ליה חילא וגבורתא לעילא, וישאל בההוא ספורה יהבי חילא למאריהון כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה וכלהו דחלין מקמיה ואסתלק יקריה על כלהו, ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא כמה דאתמר, כגוונא דא חובה איהו על בר נש לאשתעי תדיר קמי קודשא בריך הוא ולפרסומי ניסא בכל אינון ניסין דעבד ואי תימא אמאי איהו חובתא והא קודשא בריך הוא ידע כלא כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו עבד ואיהו ידע, אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי ניסא ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד, בגין דאינון מלין סלקין וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון ואודאן כלהו לקודשא בריך הוא ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא, כגוונא דא מאן דאשתעי ומפרט חטאוי על כל מה דעבד, אי תימא למאי אצטריך אלא מקטרגא קאים תדיר קמי קודשא בריך הוא בגין לאשתעי ולמתבע חובי בני נשא ולמתבע עליהון דינא, כיון דאקדים בר נש ומפריט חטאוי כל חד וחד לא אשאר פטרא דפומא לההוא מקטרגא ולא יכיל למתבע עליה דינא דהא תדיר תבע דינא בקדמיתא ולבתר משתעי ומקטרג פלוני עבד כך, ועל דא אצטריך ליה לבר נש לאקדמא ולפרט חטאוי, כיון

ולכן יש לשבח ולדבר בספור זה כמו שנאמר. כמו זה חובה על בן אדם לדבר תמיד לפני הקדוש ברוך הוא ולפרסם את הנס בכל אותם נסים שעשה.

אם תאמר, למה זה חובה, והרי הקדוש ברוך הוא יודע הכל, כל מה שהיה ושיהיה לאחר מכן, מדוע פרסום זה לפניו, על מה שהוא עושה, והוא יודע? אלא ודאי צריך אדם לפרסם את הנס ולדבר לפניו בכל מה שהוא עשה, משום שאותם דברים עולים, וכל הפמליא שלמעלה מתכנסת, ורואים אותם ומודים כלם לקדוש-ברוך-הוא, ומתעלה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

כמו זה מי שמדבר ומפרט חטאיו על כל מה שעשה, אם תאמר לשם מה צריך? אלא המקטרג עומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא כדי לדבר ולתבע חטאי בני אדם ולבקש עליהם דין. כיון שמקדים אדם ומפרט את חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה לאותו מקטרג, ולא יכול לבקש עליו דין, שהרי תמיד תובע דין בתחלה, ואחר כך מדבר ומקטרג שפלוני עשה כן. ולכן צריך לאדם להקדים ולפרט חטאיו. כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו עליו פתחון פה, ואז נפרד ממנו מכל וכל. אם שב בתשובה - יפה, ואם לא - הרי המקטרג נמצא עליו ואומר: פלוני שבא לפניך בעזות פנים, בעט באדונו, חטאיו כן וכך. על זה יפה שיזהר האדם בכל אלה, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא. ע"כ.]

דמקטרגא חמי דא לית ליה פטרא דפומא עליה וכדין אתפרש מניה מכל וכל, אי תב בתויבתא יאות ואי לאו הא מקטרגא אשתכח עליה ואמר פלוני דאתא לקמך בתוקפא דאפין בעיט במריה חובוי כך וכך, על דא יאות לאזדהרא בר נש בכל הני בגין דישתכח עבדא מהימנא קמי קודשא בריך הוא, עכ"ל.

[תרגום] הזוהר: מצנה אחר זו לספר בשבח יציאת מצרים, שהיא חובה על בן אדם לדבר בשבח זה לעולמים. כך בארנו, כל אדם שמדבר ביציאת מצרים ובאותו ספור שמח בשמחה, עתיד הוא לשמח בשכינה בעולם הבא שהוא שמחת הכל, שהרי הוא אדם ששמח באדונו, והקדוש ברוך הוא שמח באותו ספור.

באותה שעה כונס הקדוש ברוך הוא לכל הפמליא שלו, ואמר להם: לכו ותשמעו את ספור השבח שלי שמדברים הבנים שלי ושמחים בגאולתי. אז כלם מתכנסים, ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים ספור השבח ששמחים בחדות גאולת אדונם. אז באים ומודים לקדוש-ברוך-הוא על כל אותם נסים וגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם.

אז מתוסף לו כח וגבורה למעלה, וישראל באותו ספור נותנים כח לרבונם, כמו מלך שמוסיף כח וגבורה בשמשבחים גבורתו ומודים לו, וכלם פוחדים מפניו, ומתעלה כבודו על כלם.

וכתב על זה השל"ה (ס) בזה"ל: **מבואר** מזה המאמר שדברי הסיפור עושים רושם למעלה ומתעוררין כח הגאולה כמו בימים ההם והקב"ה חדי בהיא סיפורה, וגורם להתעוררות גאולה כענין סוד שכינה בתחתונים צורך גבוה שבארתי בארוכה במקומה, ואז גורם שלום למעלה יחזיק במעוזי שלום ואחר כך שלום בכל, ועל זה אמר הפסוק יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, ויהיה על דרך הפסוק לה' הישועה על עמך ברכתך סלה, הכוונה כי ישועתנו היא לה' כביכול לו הישועה ג"כ בסוד השכינה בגלות, נמצא מגיע תועלת הישועה על כל זאת על עמך ברכתך סלה אנחנו עמו צריכין לברכו כאילו לא היה רק צריך לנו ולא לצרכו, כי לפי האמת גם מה שהוא צרכו הוא צרכנו כנודע להבאים בסוד ה', וזה"ש יודו לה' חסדו אע"פ שהיא חסדו של הקב"ה, כלומר החסד מגיע אליו מ"מ נפלאותיו על בני אדם להודות ולהלל. ועוד יש לפרש לפי מה שמובן ממאמר הזהר הנ"ל כי כשמשבחין להשם יתברך בחסד שעשה אז בא התעוררות שישפע עוד, על כן התחיל בלשון יחיד חסדו ומסיים בלשון רבים ונפלאותיו, אלא כשיודה על החסד שעשה אז יבוא מצד התעוררותו עוד השפעה להוסיף על הראשון זהו 'ונפלאותיו' עכ"ל.

אה"ח 1234567

ובספר חמדת ימים (פ"ו תפלת מעריב - ליל הסדר) וז"ל: טעם שאמרו ד' צריכים להודות ולא חייבים (א"ת יא), ומזה הטעם כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, על אודות כי היא תהיה

שורש פורה גאולתנו ופדיון נפשינו מגלות החיל הזה ותיטב לה' להלל לשבח לפאר ולרומם שמו ברבים, ועל דרך זה אמרו ארבעה צריכים להודות ולא חייבים, לרמוז כי צריכים המה להבא דהואיל ולא כופים בטובו ישוב הוא יתברך ידו שנית לעשות עמהם נסים ונפלאות עכ"ל.

ובספר "חיים לראש" לר' חיים פאלאג"י (נפיוט ההלל) עה"פ אודך כי עניתני, ותהי לי לישועה" כתב וז"ל: נראה לענ"ד שיוכן עמ"ש הרב שמע יעקב ס' בשלח בכוונת דברי רז"ל ד' צריכים להודות דנקט צריכים דע"י שנותנים הודאה על הנס יוסיף ה' שנית ידו להושיעם יעש"ב. ועיין לעיל בזה בפסקא א' של הגדה, ובפסקא מ"ח מ"ש שם בס"ד. וזהו אומרו "אודך כי עניתני" על מה שעבר, וההודאה עצמה הוא לו לישועה לפעם אחרת שעושה עמו נס כבראשונה כשם שענה אותי ביום צרתי, כן על העתיד צוה ישועות וק"ל. עכ"ל.

ושם בפסקא א' וז"ל שם: ע"נ מ"ש הרב שמע יעקב בס' בשלח (דף פ"ד ע"א) ובספרו נאות יעקב (דיוט למג הפסח דף ר"ג ע"ד) דע"י מצות ספירת חסדי ה' הוא תועלת עצום לעתיד דיוסיף ה' שנית ידו לגאלינו כיע"ש. ונראה דהיינו טעמא לפי מ"ש המקובלים (סידור השל"ה הגש"פ ד"ה וכל המספר) דע"י סיפור הנס מעורר מידות העליונות וכל אותם כיתות של מלאכים אשר עשו את הנס על ידם וזמן שליטתם הם מכוונים

בני חורים מכלא ע"כ, וכוונת הזוה"ק נראה ברור דבא לומר דבזכות דהללו את ה' דגמרו את ההלל זכו דהוציא אותם לחירות לגמרי, דכיון שהתחילו להללו כשנתמעט השיעבוד דהקלו העול מעליהם הא אהניא להו דהוציאם לחירות, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, והיינו כמו שהביא הרב שארית יעקב והרב חמ"י בפירוש המאמר דד' צריכים להודות כי ע"י הודאה על הנס הוא סגולה להוסיף ידו שנית להצילו, וע"כ אמר צריכים ולא אמר חייבים כיע"ש. ועיין לעיל בפסקא ג' בס"ד, ומעתה שפיר דרשו רז"ל בהך קרא הללויה דצריך להודות ולהלל לה' על גאולה אחרונה בשביל שם י"ה דאין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק וכמו שדרשו בילקוט שם כיע"ש, וע"י הודאה על הניסים שעברו הוא תועלת נמשך על העתיד, ומפרש דהראיה היא דהללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה כי אמירת ההלל היה להם לסגולה שלא יהיו עבדי פרעה וכן יהיה על העתיד בעגלא ובזמן קריב דיבוא ויגאלנו משיח צדקינו במהרה בימינו ונזכה לראות בנין בית קדשינו ותפארתינו. אמן כ"ר. והלא תראה דברי המאמר בילקוט המזמור הזה כי חיים הם למוצאיהם יע"ש. עכ"ל.

אוצר החכמה

ובספר וימ"הר אברהם (לר' אברהם פאלאג,

מע' ה' אות נט) וז"ל: הודאה על

הנס דפירשו ד' צריכים להודות דצריך לעתיד באדם הלוח ופורעין דמקיפין לו עיין בס' חמ"י, וש"י בעצמו יפורש בפסוקי תהילים סימן מ' בשרתי צדק

לעשות היום אשר נעשה להם נס לישראל כיע"ש בדברי קדשם. ואפשר דלזה כיוונו חז"ל לומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, יען הממונים והשרים של-מעלה הם מקוים ומצפים לישועת ה' דיקויים כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, דהימים נזכרים ונעשים להוציא מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה ופשוט. ובכה"ג כתב הרב חמדת ימים (חלק ג פ"ד שער ו) ז"ל משם כת הקדמונים (הרי"ף עין יעקב לגרסות דף קיט ע"ה) בכוונת אמרם ז"ל ד' צריכים להודות דלא אמרו חייבים, לרמוז דצריך להם דצריך להם דמי שלוח ופרע מאמינים בו לתת לו עוד הלוואת חן וחסד. ובזה פרש בני הגדול אברהם אוהבי נר"ו כ"ה (נמחליס סימן ק"ט) "אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו", דהדקדוק מבואר דהיה לו לומר כי עמד לשון הודאה לשעבר, אך עפ"י האמור הנה נכון, והוא דבא לומר דהטעם דאודה מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו בשירות ותשבחות הוא משום דריוח והצלחה יעמוד עי"ז כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו, דבעבור כן הטיבו את אשר דיברו דנקטו בלישנייהו צריכים להודות דהוא תועלת נמשך על להבא כדבר האמור עכ"ד הי"ו. עכ"ל.

ושם בפסקא מח וז"ל שם: ידוע מאמרם ז"ל הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה.

ואחשבה לדעת זאת עמ"ש בזוה"ק (ר"ס נהעלותן דקמ"א ע"ה) וז"ל וישראל מזמרין ואמרין הללויה בקול רם וכדין עבדי לון

אה"ח 1234567

בקהל רב וכו' ותשועתך ועי"ז לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני וק"ל. עכ"ל.

וכ"כ ר' צבי אלימלך שפירא מדינוב זצ"ל בספר בני יששכר (מאמרי השבועות מאמר ח - מנחת שבת אות ג) והנה אמרז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל (ברכות לג א), ונ"ל הנרצה בסידור השבח קודם התפלה הוא על פי האמור ברעיא מהימנא פרשת בא (וזה"ק ח"ג מ' ע"ג) פקודא בתר דא לספר בשבחה דיציאת מצרים וכו' וקוב"ה חדי בההוא סיפור וכו' וישראל בההוא סיפורא יהבי חילא למאריהון כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודין ליה וכו' עיין שם כל הענין, אם כן לפי זה תתבונן שסידור שבחו של מקום הוא רצונו, ואם כן המסדרים השבח כביכול המה עושים ומתקנים להבורא ית"ש הרצון, והגם שח"ו אין אז עת רצון הנה הצדיקים נקראים עושי רצונו כביכול. עכ"ל.

אוצר החכמה

וכיוצא בזה כתב עוד בספרו שם (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד הלל והודאה אות קלט) עה"פ (מהלל קים כה) "אודך כי עניתני

ותהי לי לישועה", ונ"ל לפרש על פי מה שקבלנו בפסוק (שם יט ד), מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע", כי המשכיל לא יצטרך לבקש בקשתו מאת השם יתברך דרך בקשה רק דרך שבח, בדמיון אם יצטרך לבקש רפואה, יודה וישבח להשם יתברך שהוא רופא חולים ותיעשה בקשתו ממילא בלי קטרוג, והבן, כתבתי בזה במקום אחר, וזהו שאמר "מהולל אקרא ה'", אקרא להשם יתברך דרך הילול ולא דרך בקשה, ותיכף "ומאויבי אושע", וזהו שיש לפרש גם בכאן, "אודך כי עניתני", "כי" יתפרש בלשון כאשר, רצ"ל בעוד אני בעניי אודה לך בהודאה, ותיכף "ותהי לי לישועה" בזולת בקשה, הבן. עכ"לכא.

וכיוצא בזה כתב בספרו אגרא דכלה (פרשת עקב) כתב, וג"כ יאמר בציווי בסגולה, זכור תזכור וכו'. דהנה כתבו רבותינו הקדושים צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצולות ים מבלי מכשול, אזי יזכור במו פיו מעין אותן הניסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד. וז"ש

כא. וראיתי בקונט' באר הפרשה להגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א (פ' וישב חנוכה תשע"ז עמ' מז בהערה) שהביא דברי הבני יששכר הנז' וביאר כוונתו וכתב, וטעמא דמילתא כי המתפלל ומבקש שיעשה עמו הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה, ותפילה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטנים, וממילא מובטח שתפילתו תתקבל. ע"כ.

השם יתברך אתנו בימים ההם, ועי"ז יומשך החסד ונפלאות הבורא למילתא דצריכותא בזמן הזה. ע"כ.

ב' איתא במדרש תהלים (שומר טוב מזמור ע"ב): למנצח לדוד להזכיר אלהים להצילני ה' לעזרתי חושה. זהו שאמר הכתוב ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני (זכריה י ט), ובשכר שהן מזכירין שמי אני מושיבן אצלי, וכן ירמיה אמר הלכו אל תעמודו זכרו מרחוק את ה' (ירמיה נא ט), למה, אמר הקדוש ברוך הוא הוּוּ מזכירין אותי בכל פעם ופעם, שכל זמן שאתם מזכירין אותי מעי הומים עליכם, שנאמר הבן יקיר לי אפרים וגו', כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו (שם לא יט), וכתוב ויתן לפני ארון ה' להזכיר ולהודות (דב"א טו ד), ולמה היו מזכירין, שנאמר זכרו נפלאותיו

אשר עשה (שם שס ט), זכרו נפלאותיו שעושה עמכם בכל עת, ולא עשה עמכם ולא גאל את ישראל, אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו, אמר דוד אם כן אני מזכיר והצילני, שנאמר למנצח לדוד להזכיר אלהים להצילני. ולמה היה דוד דומה, למלך שהיה לו צאן וכעס עליה, סר את הצאן, ומתיר את הדיר, והוציא את הרועה, אחר זמן כנס את הצאן, ובנה את הדיר, ולרועה לא הזכיר, אמר הרועה הרי הצאן מכונסות, והדיר בנויה, ואני איני נזכר, כך אמר דוד למעלה מן הפרשה, כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה (תהלים סט לו), הרי הדיר בנויה, וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה

גם בכאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור תזכור את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורי הניסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, כמלכא דאיתגבר חיליה כד מספרין גבורתין דעביד. עיין בזוהר (רעיא מהימנא פ' בא ח"ג דף מ ע"ג). עכ"ל.

ובספר דברי אמת (לונלין, הוצ"ד נספר נעימת החיים עמ' כח) כתב, הנה פירשנו כמה פעמים כלל, ממה שהיה כבר טובה יכולים להמשיך עוד טוב, כדאיתא בזוהר פ' בא ברעיא מהימנא (דף מ ע"ג), על סיפורי ניסים. וכן שמעתי מהרב המגיד מזלאטשוב ז"ל שבאותיות הסיפור מעוררים השורש של הניסים כי הכל באנתיות. ע"כ.

ובספר תורת חיים ואמונה (פ' ח"י שרה, הוצ"ד נספר נעימת החיים עמ' כח) כתב, ה' אלוקי השמים אשר לקחני מבית אבי וגו', הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (בראשית כד ז), וברש"י שם, עכשיו הוא אלוקי השמים ואלוקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות וכו'. י"ל בכוונת אברהם אבינו ע"ה בסיפור מעשיו, שרצה לעורר בזה שיזכה גם להבא לספר שמו יתברך בכל הארץ, ע"י שיתראה השגחתו יתברך שמו, במציאת זיווגו באופן היותר מועיל, ע"ד הידוע בשם הבעל שם טוב זצ"ל שסגולה הוא לעורר חסדים ונפלאות בעת הצורך, ע"י סיפור מעשי ה' ונפלאותיו וגבורתו שעשה כבר

(שס טז לו), הרי הצאן מכונסות, אמר הרועה ואני איני נזכר, לכך למנצח לדוד להזכיר.
ע"כ.

וכתב מהר"י אייבשיץ בספרו אהבת יהונתן (הפטרת פ' שלח עה"פ ותשר דטוה) כתב וז"ל: ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא לאמר, מה שדייק מילת 'לאמר' הוא דידוע כל האומר שירה על הנס זוכה שנעשה לו נס אחר, וזהו שדייק 'לאמר'. עכ"ל.

וכן כתב החיד"א בספרו דבש לפי (מע"ה אות ז) וז"ל: הודאה. אמרו רז"ל כי המודה לה' על נס שנעשה לו הקב"ה מצילו מצרה אחרת, וזה פירש הכתוב 'כי חמת תודך' דכאשר הציל האדם מחימה צרה שבאה לו והוא מודה אליו יתברך, וזהו 'תודך' אז 'שארית חימות תחגור', תעכב, מלשון חגירת הצפורן שיעצלו מצרות אחרות עכ"ל.

ובספרו יוסף תהילות (פ"ד פסוק ג) עה"פ "בקראי ענני אלוקי צדקי, בצר הרחבת לי, חנני ושמע תפילתי", וז"ל: א"נ בקראי ענני אלוקי צדקי, כלומר הגם דאמרו זכה תאות לבו נתת לו, ידענא בנפשאי דאיני מסוג זה, ולפחות בקראי ענני אלוקי צדקי, ואם ח"ו איני ראוי גם

לזה, הנה בצר הרחבת לי לשעבר ונתתי לך הודאה, ואמרו רז"ל שכל המודה על נס שנעשה לו, ה' מצילו מצרות אחרות, וכמ"ש על פ' כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור, לזה חנני ושמע תפילתי עכ"ל.

ועוד כתב (שס פק ג) וז"ל: בינו נא זאת שכחי וגו'. ר"ת גימטריא שטן, כי עוזב ה' דבק בו, ועכ"ז אם יחזור בתשובה זוכה תודה שזוכה יצרו כמ"ש ריב"ל אז זדונות נעשות לו כזכויות, וזה רמז יכבדנני ב' פעמים, א' שחזר בתשובה וא' שהעוונות עצמם כבוד דנעשות זכויות. והראשונים פירשו דמי שמודה על נס שנעשה לו נס אחר, וכן עזה"ד, וז"ש זוכה תודה שמודה על הנס שעשיתי יכבדנני, ושם דרך הוא משים דרך כי אראנו בישע אלוקים דנעשה לו נס אחר. וכן עזה"ד עכ"ד. ואפשר דכיון דזוכה יצרו צדיק והנס נעשה בזכותו ואז זוכה לראות הנס כמשו"ל ואראני בישע אלוקים. א"נ בהקדמת הרמ"ז ז"ל בשם רבינו האר"י ז"ל דבכל שנה ביום הנס נשפע שפע רב וגילוי אורות עליונים, וזהו ושם דרך הוא משים דרך פתוח אראנו בישע אלוקים בכל שנה, ועמ"ש אני הדל בכסא דוד (דנח ט) בס"ד כב. עכ"ל.

כב. בספרו כסא דוד (דנח ט) כתב: ואפשר שזה נכלל בנוסח שתיקנו רז"ל שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, פירוש דבימים ההם הגדיל ה' להשפיע שפע ישועה ורחמים, ואיתרחיש להו ניסא, וגם בזמן הזה מתחדש השפעת רחמים ואורות עליונים כשאר היתה באמנה בימים שנעשה הנס, ואפשר שזה כוונת הכתוב הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, הכוונה כי אורות החסד הנשפעים בנס הן מזהירין עולת תמיד ביום ההוא מידי שנה בשנה שנות דור ודור. וזה יתרון הפשר טוב טעם אשר רבים נוהגים דכאשר נעשה להם נס לרבים או נס ליחיד קובעים אותו היום יום משתה ושמחה להודות לשם ה' כיום פורים, והטעם כי

ועוד כתב (שס פרק עו) וז"ל: הנה בפסוק "כי חמת אדם תודך", שמעתי שפירשו ומטו בה מרז"ל דכאשר האדם מודה על נס שנעשה לו, בשכר הודאה זו ניצול מרעות אחרות, וז"ש 'כי חמת אדם תודך', כאשר יהיה חימה על האדם ומודה על הצלתו, 'אז שארית חמות תחגור', תעכב אותם עכ"ל.
 אוצר החכמה

ועוד כתב (שס פרק לו) וז"ל: שירו לה' ברכו שמו, בשרו מיום ליום ישועתו. אפשר במשז"ל דהמודה על נס שנעשה לו עוד יזכה להושיעו לעתיד, וכבר כתבנו בעניותינו בשאר מקומות דפירשו בזה כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור. וז"ש שירו לה' ברכו שמו על הניסים שעשו לכם, ובזה תהיו בטוחים בשרו מיום ליום, גימטריא אלוקים. והדין נהפך, ישועתו, שהוא רחמים. ספרו בגוים את כבודו, במה שתספרו בכל העמים נפלאותיו וכאשר תגידו נפלאותיו, בזה אתם מספרים כבודו, על דרך שאמרו גבי מגילה קריאתה זו הלולא עכ"ל.

ועוד כתב (שס פרק קלו) עה"פ 'הודו לאל השמים כי לעולם חסדו', וז"ל: אפשר במ"ש רז"ל בשוחר טוב דבהזכיר נפלאותיו יתברך אשר עשה הוא סגולה להינצל מצרה, וז"ש 'הודו לאל השמים', דבאמירת קצת שבחיו יתברך, בזה יהי מושך חסד לרחם ולהציל 'כי לעולם חסדו' עכ"ל.

וכן בספרו חומת אנך (מהליס פרק כג) עה"פ "אקרא יומם ולא תענה", אפשר דהכונה דיש לתמוה כי כל המזכיר נסים שעשה הקדוש ברוך הוא עושים לו נס אחר כמ"ש רז"ל בשוחר טוב על פסוק מזמור לדוד להזכיר, וא"כ אני תמיה שלא תענה כי אתה קדוש יושב תהלות ישראל שהם מזכירים הנסים שעשית ומהללים על זה. עכ"ל.

ועוד שם (פרק ע) וז"ל: למנצח לדוד להזכיר, אפשר למנצח, לנצח המקטרגים לדוד להזכיר, דכיון דמזכיר נפלאותיו יתברך, ה' מצילו כמ"ש רז"ל בשוחר טוב עכ"ל.

ועוד שם (פרק עא) וז"ל עה"פ "אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך, וגם עד זקנה ושיבה על תעזבני" וגו', והמזכיר נסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא, עושים לו נס כמ"ש רז"ל בשוחר טוב לעיל מזמור ע, וז"ש דמנעוריו מגיד ומספר הנסים שעשה הקדוש ברוך הוא, וא"כ יצילהו ה', וגם עד זקנה וכו' עכ"ל.

ועוד שם (פרק עב) עה"פ "למנצח אל תשחת וכו' הודינו לך אלוקים הודינו וקרוב שמך, ספרו נפלאותיך". אפשר במ"ש רבותינו זכרם לברכה במדרש שוחר טוב מזמור ע, דמזכיר נפלאותיו יתברך, הקדוש ברוך הוא עושה

היום הזה הוקבע בשמים בהגלות נגלות שפע רב ואורות עליונים ביום הנס המתייחסים לפי מדרגת הרבים או יחיד שנעשה הנס, ובכן נכון הדבר להחזיק במעוז השמחה ההיא אשר בשמים כי טוב להודות לה'. עכ"ל. ע"ש.

לו נס. וז"ש למנצח, לנצח למקטרגים. אל תשחת ה' ברחמך, אל תשחת ועשה לנו נס. הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך, פירש רד"ק ז"ל ויאמרו כי קרוב שמך לקוראין עכ"ד, ואפשר לפרש 'הודינו לך אלהים' אנחנו מודים על שהודינו, ובעבור זה קרוב שמך לקוראין, ותעשה להם נס על אשר ספרו נפלאותיך. וז"ש אל תשחת עכ"ל.

ובספר פלא יועץ (ענין נפלאות) כתב וז"ל: **הזוכר נפלאותיו יתברך, בעבור** זה נצול מצרה. ואמרו בשוחר טוב (מזמור ע): לא גאל הקדוש ברוך הוא את ישראל ולא עשה עמהם נסים, אלא בשביל שהיו מזכירין נפלאותיו. אמר דוד, אם כן אני מזכיר ותצילני. עד כאן דברי רבותינו ז"ל, הביאו בספר דבש לפי (מערכת נ אות ה). הנה כי כן מה טוב ומה נעים לקרא ספר תהלים, כי יתן את רוחו אליהן לידע מה שהוא אומר, ודבר בעתו מה טוב, שיגיד הנפלאות וחסדי ה' יזכיר לאשתו ובני ביתו בפסח וחנכה ופורים וכיוצא, וכן בעמדו בחברת בתי כנסיות של אנשים המתענגים להרבות שיחה במקום לדבר דברים בטלים ודברים אסורים וכדומה, האיש הירא מעבר אקרא דכתיב (מלאכי ג י) הוגעתם ה' בדבריכם. ימשיך הדברים לספר נפלאות ה', אשר עשה עם ישראל על הכלל ועל הפרט לעצמו ולזולתו, וממנו יראו וכן יעשו, וכלם יגידו צדקתו ונפלאותיו יתברך, ונמצא שם שמים מתגדל והיא מצוה ונוטלין עליה שכר עכ"ל. ועוד כתב שם (ענין הלול), וז"ל: ומכלל חסדי ה' ומשפטי

ה' ישרים משמחי לב, שמה שאנו מברכים אותו ומהללים לשמו על הטובה שעושה עמנו, יערב לו, וה' יחשב לנו למצוה ומקבלין עליה שכר, עד שאמרו שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה, הנה שכרו שעושים לו נס אחר, שנאמר (תהלים נ כג) זבח תודה וכו' אראנו בישע אלקים. היש חך מתוק מזה, לכן הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו עכ"ל.

ובספר שופריה דיוסף (פ' כי תלא, ועמה נדפס מחדש ע"י ידידי ר' יוסף פרץ שליט"א דומ"ץ צעיר פנמה, ושם צעמ' רטז) לר' יוסף הכהן (מרזני מארכש צמרוקו, נולד לפני למעלה ממאתיים שנה) וז"ל שם: כי תעשה הישר, וסמך ליה כי תצא למלחמה (כא ט-י). הנה כתב הרב חיד"א בנחל קדומים (סימן א) בשם רבינו אפרים 'הישר' אותיות 'שירה', שצריך לומר שירה על התשועה ע"ש. ואני ההדיוט ברגליו אעבורה, דידוע מה שאמרו רז"ל דאם האדם כשנעשה לו נס אומר שירה שהקב"ה עושה לו ניסים אחרים. וזה אפשר כוונת הכתוב (תהלים קז א) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", דפתח בחסדו לשון יחיד וסיים בלשון רבים דהיינו 'ונפלאותיו'. ולדרכנו הכי קאמר כשיוודו לה' על 'חסדו' חסד אחד שעשה עמהם עושה להם נסים אחרים רבים ועצומים, וזהו 'ונפלאותיו' לשון רבים, 'לבני אדם'. וזהו כוונת הסמיכות ואתה תבער וכו', כי תעשה הישר וכו', כי תצא וכו', ונתנו וכו', כלומר כאשר יעשה לך נס עד שאתה תבער הדם וכו', אם תעשה שירה בעיני ה' תיבת 'כי' משמשת בלשון אם, 'והישר' אותיות שירה כמ"ש אז אני

ובספר החינוך (מאה פרו) כתב על מצות ביכורים, "משרשי המצוה, לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומצייר בלבבו האמת בכח דברי פיו, על כן בהיטיב אליו השם ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פירות, וזכה להביאם לבית אלהינו, ראוי לו לעורר לבבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם, ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל, ועל כן מתחיל בענין יעקב אבינו שחלצו האל מיד לבן וענין עבודת המצריים בנו והצילנו הוא ברוך הוא מידם, ואחר השבח מבקש מלפניו להתמיד הברכה עליו, ומתוך התעוררות נפשו בשבח השם ובטובו, זוכה ומתברכת ארצו, ועל כן ציונו ברוך הוא על זה, כי חפץ חסד הוא".

ובספר סדר היום (כוונת שמונה עשרה נרכות) כתב, "שים שלום. אחר שסדרנו שבח והודאה הראויה לנו לתת לאשר גמל עמנו חסדים וטובות ומספיק לנו כל צרכנו כרחמיו וכרוב חסדיו והיא עת רצון אנו מתפללין לפניו שיתמיד אהבתו עמנו וישים שלום טובה וברכה עלינו על כל ישראל אחינו, וענין השימה כמה דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, וזהו ענין שאומר ברכת כהנים קודם שים שלום היא רצון והיא שעה ראויה לברכה, ומובטחים אנו בבורא עולם שיברכנו ברוב חמלתו ויעשה כאשר דבר וכן אנו מתפללים שישים שלום טובה וברכה וכו' ויברכנו באור פניו כי באור פני מלך חיים וכשם שבאור פניך נתת לנו תורה וחיים

מבטיחך שכאשר תצא למלחמה פעם אחרת שה' עושה לך נס, ונתנו ה' אלקיך בידך וכו'. עכ"ל. (ומה שרמזו כן בפסוק יודו לה' חסדו ונפלאותיו וגו', כן כתב בסידור השל"ה המנוטט למעלה).

אוצר החכמה

ובספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער ד אות יז) כתב: ואם תמצא את החוטא תלאה ותקרה אותו צרה, ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורים הרבים הראויים לבא עליו, כמו שנאמר (מל"ב ע"א) "כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור", פירוש: כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך האדם בעת צערו, מלשון (אי"ב ו' ג') "לו שקול ישקל כעשי", שענינו הצער, "שארית חמות" - שהיו מפותחות לבא על האדם כענין שנאמר (מל"ב א' כ"א) "אל יתהלל חוגר כמפתח", תחגור ותעכב אותם ולא תביאם עליו, וזה הדרך משל למפתח החרב ומשיב אותה אל גדנה. ונאמר (ישעיה י"א) "אודך ה' כי אנפת בי, ישוב אפך ותנחמני", פירוש: אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי - ישוב אפך ותנחמני. וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר (מל"ב נ"ג, א') "אודך לעולם כי עשית, ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך", פירוש: אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך, ונאמר (מל"ב קמ"ג) "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", (שם ש"ג - ד') "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא". עכ"ל.

כשאתה שמח ומודה לה' על האוכל הטעים שה' נתן לך אז תקבל עוד...., במילים אחרות – אם נלמד להנות ממה שה' נתן לנו, הוא יתן לנו עוד....עכ"ל הספר. ע"ש.

לאה אמרה "הפעם אודה את ה'" ונתקיים בה "ותעמוד מלדת" – הטעם לכך

נאמר בפ' ויצא (בראשית כט לה) "ותהר עוד ותלד בן, ותאמר הפעם אודה את ה', על כן קראה שמו יהודה, ותעמוד מלדת". (ונגמ' ברכות דף י: א"תא, "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה לקדוש ברוך הוא עד שנראה לאה יהודה, שנאמר הפעם אודה את ה'").

וכתב האבן עזרא וז"ל: הפעם אודה את ^{א"ת}₁₂₃₄₅₆₇ה'. כטעם הפעם הזאת אחר שיש לי ארבעה בנים אודה השם כי לא אחמוד להיות לי עוד. כאומר אודה את השם שנתן לי כל זה ויספיק לי. על כן עמדה מלדת. עכ"ל. וכן ראיתי בפירוש הטור הארוך על התורה, וז"ל: כנותן הודאה למקום שנתן לה כל חלקה, ולא ביקשה על יותר, ועל כן עמדה מלדת עכ"ל.

ובמאור ושמע כתב (סוד"ה ומסר לאה ומלד נ), והנה ראובן שמעון לוי היו כנגד שלושה אבות וכשילדה את יהודה הבינה לאה שהוא כנגד מידת מלכות, והנה משם ולמטה מתחיל עלמא דפרודא וסברה לאה שלא יוליד יעקב שוב עוד, על כן אמרה הפעם אודה את ה' ואמרה שיר ושבתה על זה שזכתה שיצא ממנה

אהבה וחסד שאלמלא כן לא היינו יכולים לעמוד כן יה"ר שתתמיד עמנו האהבה והשלום ולא תגעל אותנו וחותם (המנחם אמר עמו ישראל בשלום) כי השלום כולל הכל ובאמצעות השלום נזכה לכל ונתברך

מהב"ל עכ"ל.
אוצר החכמה:

ובספר שערי קדושה (פ"א שער ו) לר' חיים ויטאל כתב לעניין ברכת המזון: אחר שניזונו גופך ונפשך על ידי אכילת המזון, אל תהיה כפוי טובה לגזול את ה', ותברך לו ברכת המזון בשמחה יתירה כמי שמקבל מתנה מיד זולתו, וזהו שאומרים בברכת נודה לך, ועל תורתך שלמדתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו, ובשכר זה יפתח אוצרו הטוב אליך ותתפרנס מידו הרחבה תמיד ע"כ.

וכן ראיתי למרן הגר"ע יוסף זצוק"ל בספר מאור ישראל (דרושים עמ' רעח) שכתב בשם חז"ל דאמרו עה"פ (פסילים ס ו) "נתת ליראיך נס להתנוסס" שכל שעשו לו נס, ואמר שירה להקב"ה, עושים לו נס יותר גדול.

ובספר ארבעים ושמנה דרכים לחכמה (לר' נח וינרג עמ' קו) כתב וז"ל: הקב"ה טבע בעולם תכונה מיוחדת, ששמחה מושכת אליה שפע מיוחד ושמחה נוספת, כשאתה בשמחה מפתח השפע נמצא אצלך, בתור משל ניתן לומר כי כשאתה שמח ואומר תודה לה' על הילדים שנתן לך, אז הקב"ה עושה שהם יהיו עוד יותר מוצלחים, שתשמח עוד....

כל ד' רגלי המרכבה ושוב לא יוליד עוד יעקב, ומפני כך ותעמוד מלדת כי נענשה על זה על שחשבה כך. ע"ש.

¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ

ועוד כתב המאור ושמש (ד"ה וספר עוד ותלד ק), וז"ל: ולכאורה יקשה מה מרמזים השני תיבות ותעמוד מלדת, כי לכאורה המה מיותרים, והנראה דהנה הארבעה אשר צריכים להודות יורדי הים ואינך, הנה דוקא אחר שכבר יצאו מן הצער ההוא אשר היו בו לגמרי אז צריכין להודות לה' שקיבלו כל הטובה, היינו אחר שכבר עלה מן הים והחולה כבר נתרפא לגמרי, וכן כולם, וכן בכל ההצלות והישועות אחר שכבר יצא מן הצער שהיה לו צריך להודות, וכן מרומז בגמ' בפ' ארבעה צריכין להודות מי שהיה חולה ונתרפא, מלשון ונתרפא משמע לגמרי, וכן גבי אידך משמע שיצא מן הצער אשר היה בו ולא צריך עוד לטובה בזה, והנה שמעתי מאדמ"ו הרב אוצר החכמה

הקדוש מו' יעקב יצחק מלובלין הכ"מ זלה"ה במעשה דחוני המעגל במסכת תענית שהתפלל על הגשמים עד שירדו גשמים מרובים ולא היו צריכים להם עוד ובקשו ממנו שיתפלל עליהם שלא ירדו, עוד אמר להם שיביאו לו פר של הודאה יעויין שם, והביאו לו והקריב ופסקו הגשמים, אמר אדמ"ו זלה"ה שהכוונה היה כנ"ל כי אחר שהקריב פר הודאה בזה רימז שכבר יצאו מן הצער לגמרי ואינם צריכים עוד להטובה וממילא יפסקו הגשמים, וזה מרומז בפסוק שלפנינו אחר שאמרה לאה הפעם אודה את ה' וקראה שמו יהודה לשון הודאה ממילא הראה בעצמה שכבר קיבלה כל הטובה בבנים ואינה צריכה עוד לטובה זו, על כן ותעמוד מלדת עד אח"כ ע"י הפעולה שנתנה שפחתה לאישה נתן אלוקים שכרה ילדה עוד אח"כ וק"ל עכ"ל. ויש להאריך עוד בכל ענייני ההודאה לה', ואי"ה אכתוב בזה במקו"א.